

GỢI Ý, HƯỚNG DẪN TỔ CHỨC DẠY HỌC MỘT SỐ DẠNG BÀI

Các bài học trong SGK Giáo dục công dân 6 gồm bốn dạng: 1/ Giáo dục đạo đức; 2/ Giáo dục kỹ năng sống; 3/ Giáo dục kinh tế; 4/ Giáo dục pháp luật. Ngoài những điểm chung về cấu trúc bài học, mỗi dạng bài có cách thức tổ chức hoạt động dạy học riêng. Sau đây là hướng dẫn dạy học cho từng dạng bài cụ thể.

1 HƯỚNG DẪN DẠY HỌC DẠNG BÀI GIÁO DỤC ĐẠO ĐỨC

Kết quả quan trọng nhất của giáo dục đạo đức là giáo dục được hành vi và thói quen đạo đức cho HS. Vì vậy, GV cần tổ chức các hoạt động để HS tự phát hiện tri thức, nhận xét hành vi, xử lý tình huống, liên hệ bản thân, thực hiện hành vi đạo đức trong cuộc sống. HS được suy nghĩ, được nói, được trao đổi, luyện tập, thực hành, vận dụng tri thức vào cuộc sống nhiều hơn. Qua việc tham gia các hoạt động, tri thức đạo đức sẽ bền vững và hành vi đạo đức sẽ tự giác, thực chất hơn.

Trong chương trình môn Giáo dục công dân cấp Trung học cơ sở mới, nội dung giáo dục đạo đức chiếm 35% nội dung chương trình. Ở lớp 6, giáo dục đạo đức gồm các bài: Tự hào về truyền thống gia đình, dòng họ; Yêu thương con người; Siêng năng, kiên trì; Tôn trọng sự thật và Tự lập.

Giáo dục đạo đức gồm hệ thống các chuẩn mực hành vi đạo đức tương ứng với các tình huống thường gặp của HS trong cuộc sống hằng ngày. Bài dạy đạo đức được tiến hành theo các hoạt động sau:

- *Khởi động*: Bằng trò chơi, bài hát, câu hỏi gợi mở, quan sát tranh (gắn với nội dung bài học) tạo tâm thế tích cực cho HS để vào bài mới.

Ví dụ hoạt động Khởi động trong bài 2 *Yêu thương con người* (SGK trang 9) được triển khai trong SGK như sau:

1. Khởi động

Mục tiêu: Tạo hứng thú cho HS vào bài học và giúp HS có hiểu biết ban đầu về bài học mới.

Cách tiến hành: GV chọn một trong hai cách sau:

Cách 1: GV hướng dẫn HS quan sát hình ảnh chia sẻ cùng miền Trung và trả lời câu hỏi:

- Hình ảnh gợi em nhớ tới sự việc nào xảy ra ở nước ta?
- Trước sự việc đó, Nhà nước và Nhân dân ta đã có những hành động gì?
- Em hãy chia sẻ cảm xúc của mình trước những hành động đó.

GV mời HS trả lời và dẫn dắt vào bài: Yêu thương con người là truyền thống quý báu của dân tộc, cần được giữ gìn và phát huy. Vì thế, HS cần có hiểu biết về tình yêu thương và thực hiện được những việc làm thể hiện tình yêu thương con người.

Cách 2: GV có thể cho HS chia sẻ về những tình huống thể hiện tình yêu thương con người trong cuộc sống hằng ngày của chính bản thân các em hoặc của người khác mà các em đã chứng kiến, rồi dẫn dắt vào bài.

Gợi ý: GV có thể lựa chọn cách khởi động khác như: đóng tiểu phẩm, chia sẻ suy nghĩ hoặc trả lời câu hỏi.

- **Khám phá:** Hình thành mẫu hành vi đạo đức qua nhiều hình thức khác nhau: tranh ảnh, truyện kể đạo đức, tình huống đạo đức,... từ đó, tổ chức cho HS khám phá sự cần thiết và cách thực hiện chuẩn mực hành vi đạo đức (trả lời câu hỏi *vì sao phải làm thế và làm như thế nào?*).

Ví dụ, mục Khám phá trong bài 2 *Yêu thương con người* (SGK trang 10, 11) được triển khai trong SGK như sau:

2. Khám phá

Hoạt động 1: Tìm hiểu thế nào là yêu thương con người

a) **Mục tiêu:** HS nêu được khái niệm yêu thương con người.

b) **Nội dung – Tổ chức thực hiện:**

– GV hướng dẫn HS tìm hiểu thông tin bằng cách mời một HS đọc to, rõ ràng thông tin, cả lớp lắng nghe. Sau khi HS đọc thông tin, GV yêu cầu HS chia sẻ những suy nghĩ của mình về ước nguyện của bé Hải An và gia đình bé đã hiến tặng giác mạc để trao ánh sáng cho người khác với mục đích cứu người, làm việc thiện.

– GV mời đại diện một vài HS trả lời. GV khen ngợi các bạn có câu trả lời đúng; chỉnh sửa, bổ sung ý kiến đối với câu trả lời còn thiếu.

– GV yêu cầu HS thảo luận nhóm câu hỏi về tình yêu thương có liên quan tới thực tế cuộc sống: *Tình yêu thương con người là gì?*

– GV mời đại diện các nhóm chia sẻ kết quả thảo luận, HS khác chú ý lắng nghe, cho ý kiến nhận xét và đặt câu hỏi (nếu có).

– GV kết luận:

+ Ước nguyện của bé Hải An là được hiến tặng giác mạc của mình để đem lại ánh sáng cho người khác. Ước nguyện đó thật cao cả, lớn lao và việc làm đó viết nên câu chuyện đẹp về lòng nhân ái, biết sống vì người khác, đem lại hạnh phúc cho người khác để sự sống mãi tiếp nối, trường tồn. Việc làm đó đã làm lay động, thức tỉnh hàng triệu trái tim con người Việt Nam. Câu chuyện là minh chứng cao đẹp về tình yêu thương con người.

+ Yêu thương con người là sự quan tâm, giúp đỡ, làm những điều tốt đẹp cho người khác, nhất là những người gặp khó khăn, hoạn nạn.

Hoạt động 2: Tìm hiểu biểu hiện của tình yêu thương con người

a) Mục tiêu: HS nêu được các biểu hiện của tình yêu thương con người.

b) Nội dung – Tổ chức thực hiện:

– GV cho HS thảo luận cặp đôi câu hỏi: Biểu hiện của tình yêu thương con người được thể hiện qua lời nói, việc làm, thái độ như thế nào?

– Mỗi nhóm liệt kê những biểu hiện của tình yêu thương con người vào giấy A3 theo bảng mẫu của SGK.

– GV mời đại diện các nhóm lên chia sẻ kết quả của nhóm mình. Các nhóm còn lại lắng nghe, bổ sung ý kiến nếu nhóm bạn liệt kê còn thiếu.

– GV cùng HS tổng hợp ý kiến:

Hình thức	Biểu hiện của tình yêu thương con người
Lời nói	– Không sao đâu, mọi chuyện sẽ qua thôi, mình luôn bên bạn. – Hãy để mình giúp bạn một tay nhé! – Cháu có thể giúp được gì cho bác không ạ? ...
Việc làm	– Giúp đỡ người nghèo – Giúp đỡ các bạn có hoàn cảnh khó khăn – Giúp đỡ người khuyết tật – Giúp đỡ người già neo đơn, mẹ Việt Nam Anh hùng ...
Thái độ	– Quan tâm – Cảm thông – Lo lắng và đồng cảm – Chia sẻ ...

– GV tiếp tục cho HS quan sát tranh trong SGK và thảo luận theo nhóm để trả lời câu hỏi: Tình yêu thương con người được biểu hiện trong các mối quan hệ: gia đình, nhà trường, xã hội như thế nào? Hãy nêu ví dụ minh họa. Đối với hoạt động này, GV có thể hướng dẫn mỗi nhóm thảo luận về một biểu hiện của yêu thương con người (ở gia đình, nhà trường và xã hội).

– GV mời đại diện các nhóm lên chia sẻ kết quả của nhóm mình. Các nhóm còn lại lắng nghe, bổ sung ý kiến (nếu cần).

– GV cùng HS tổng hợp các ý kiến:

Mối quan hệ	Biểu hiện của tình yêu thương	Ví dụ minh họa
Trong gia đình	<ul style="list-style-type: none"> – Quan tâm, chăm sóc lẫn nhau giữa các thành viên trong gia đình – Động viên, giúp đỡ khi gặp khó khăn ... 	<ul style="list-style-type: none"> – Bố mẹ, con cháu chăm sóc ông bà khi ốm – Giúp em nhỏ học bài – Bố mẹ động viên các con cố gắng trong học tập và rèn luyện – Các con biết kính trọng, yêu thương, chia sẻ việc nhà với ông bà, cha mẹ ...
Trong nhà trường	<ul style="list-style-type: none"> – Các bạn hỗ trợ, giúp đỡ lẫn nhau trong học tập và rèn luyện – Thầy cô động viên, dìu dắt, dạy bảo các em học sinh – Học sinh biết ơn, kính trọng thầy cô ... 	<ul style="list-style-type: none"> – Ủng hộ các bạn có hoàn cảnh khó khăn trong lớp – Giúp đỡ bạn khuyết tật trong lớp, trong trường – Thầy cô hỗ trợ, dạy các em thành học sinh chăm ngoan, học giỏi ...
Trong xã hội	<ul style="list-style-type: none"> – Mọi người yêu thương, cảm thông, chia sẻ với nhau – Cùng nhau giúp đỡ người dân ở các vùng miền khó khăn ... 	<ul style="list-style-type: none"> – Chung tay ủng hộ đồng bào lũ lụt, hạn hán – Giúp đỡ bà con nông dân tiêu thụ hàng hoá nông sản – Hỗ trợ người bị ảnh hưởng bởi dịch bệnh (Covid-19) ...

– GV tiếp tục cho HS làm việc cá nhân kể về những biểu hiện trái với lòng yêu thương con người trong cuộc sống và phân tích thêm để giúp HS hiểu được lòng yêu thương con người khác với lòng thương hại; trái với yêu thương là gì và hậu quả của nó:

+ Lòng yêu thương con người xuất phát từ tấm lòng chân thành, vô tư, trong sáng và giúp nâng cao giá trị con người. Ví dụ: khi bạn gặp khó khăn, ta sẵn sàng giúp đỡ và không mong chờ bạn trả ơn cho mình. Lòng thương hại xuất phát từ động cơ vụ lợi cá nhân, không chân thành. Sự thương hại sẽ làm tổn thương người khác và hạ thấp giá trị con người.

+ Trái với yêu thương là thù hận, mâu thuẫn, căm ghét nhau. Hậu quả sẽ đưa đến kết cục không tốt đẹp, con người không thể sống thanh thản được.

Hoạt động 3: Tìm hiểu giá trị của tình yêu thương con người

a) Mục tiêu: HS trình bày được giá trị của tình yêu thương con người.

b) Nội dung – Tổ chức thực hiện:

– GV chia lớp thành các nhóm, hướng dẫn các nhóm tìm hiểu giá trị của tình yêu thương con người thông qua thông tin từ những chương trình truyền hình nhân ái. GV phân mỗi nhóm thảo luận một câu hỏi:

+ Tình yêu thương con người có ý nghĩa như thế nào đối với bản thân người được nhận tình yêu thương?

+ Tình yêu thương con người có ý nghĩa như thế nào đối với bản thân người đã thể hiện tình yêu thương với người khác?

+ Tình yêu thương con người có ý nghĩa như thế nào đối với xã hội?

– GV mời đại diện các nhóm lên trình bày câu trả lời của nhóm mình trước lớp. Các nhóm khác lắng nghe, nhận xét và bổ sung.

– GV nhận xét, kết luận:

+ *Tình yêu thương có ý nghĩa:*

• *Người được nhận tình yêu thương sẽ cảm thấy ấm áp, hạnh phúc;*

• *Người thể hiện tình yêu thương với người khác cảm thấy vui vẻ, đồng cảm;*

• *Đối với xã hội, tình yêu thương con người góp phần làm cho xã hội lành mạnh và tốt đẹp hơn.*

+ *Tình yêu thương con người là một phẩm chất tốt đẹp của con người. Những việc làm thể hiện tình yêu thương con người sẽ góp phần gìn giữ và phát huy được truyền thống tốt đẹp của dân tộc.*

– *Luyện tập:* HS vận dụng tri thức đạo đức để nhận xét hành vi của bản thân và của người khác, lựa chọn hành vi đúng, tránh hành vi sai; đưa ra cách xử lý tình huống một cách linh hoạt, sáng tạo.

Ví dụ, mục Luyện tập trong bài 2 *Yêu thương con người* (SGK trang 13) được triển khai trong SGK như sau:

3. Luyện tập

a) *Mục tiêu:* HS củng cố kiến thức đã học và rèn luyện lòng nhân ái của bản thân.

b) *Nội dung – Tổ chức thực hiện:*

1/ Tìm các câu ca dao, tục ngữ về yêu thương con người và thảo luận về ý nghĩa của những câu ca dao, tục ngữ đó.

– GV chia lớp thành hai nhóm, phát giấy A3 và bút dạ để HS ghi các câu ca dao, tục ngữ về yêu thương con người. Nhóm nào tìm được nhiều câu và đúng sẽ giành chiến thắng.

– Hoặc GV có thể tổ chức trò chơi đối mặt, mời từ 7 – 10 HS tham gia chơi. Các em đứng thành vòng tròn, tới lượt bạn nào thì bạn đó phải đọc nhanh câu ca dao, tục ngữ về yêu thương con người và không được nhắc lại câu mà các bạn khác đã nêu cho tới khi còn một bạn duy nhất.

– Sau khi chơi, GV đặt câu hỏi: Em hãy nêu ý nghĩa của những câu ca dao, tục ngữ đó.

Gợi ý: Những câu ca dao, tục ngữ nói về yêu thương con người là những lời khuyên, lời dạy của cha ông ta để lại cho con cháu. Đó là lòng thương người, người với người cùng sống trong một đất nước, cùng tồn tại trên một quả địa cầu thì phải biết yêu thương, giúp đỡ lẫn nhau khi gặp khó khăn, hoạn nạn.

2/ Em đồng tình hoặc không đồng tình với việc làm của bạn nào dưới đây? Vì sao?

- GV yêu cầu HS thảo luận nhóm, mỗi nhóm thảo luận một trường hợp trong SGK.
- GV mời đại diện các nhóm lên trình bày kết quả. Các nhóm khác nhận xét, đặt câu hỏi (nếu có).
- GV kết luận và khuyên HS nên học tập việc làm của bạn Mai (trường hợp 2), bạn Phúc (trường hợp 3) và không nên làm theo hai chị em Hà (trường hợp 1).
- GV có thể mở rộng, yêu cầu HS chia sẻ về những việc làm của bản thân đã thể hiện tình yêu thương con người nhằm giúp các em hiểu rõ ý nghĩa của tình yêu thương con người trong cuộc sống hằng ngày.

3/ Sắm vai xử lý tình huống

- GV cho HS thảo luận nhóm đôi hoặc cho HS sắm vai để đưa ra cách xử lý tình huống.

Gợi ý:

- + Tình huống 1: Từ chối, không làm theo bạn và dùng số tiền đó để mua tấm ùng hộ, giúp đỡ người có hoàn cảnh khó khăn.
- + Tình huống 2: Khuyên các bạn tham gia chia sẻ, động viên bạn Hoa, giúp bạn vượt qua hoàn cảnh khó khăn để tiếp tục tới trường học tập.
- GV mời đại diện một số nhóm trình bày. Các nhóm khác quan sát, lắng nghe, nhận xét nhóm bạn và bổ sung nếu cần.
- GV khen ngợi các cách xử lý tình huống đúng.

- *Vận dụng:* HS tự giác áp dụng những điều đã học vào thực tiễn với không gian mới, tình huống mới.

Ví dụ, mục Vận dụng trong bài 2 *Yêu thương con người* (SGK trang 13) được triển khai trong SGK như sau:

4. Vận dụng

a) Mục tiêu: HS vận dụng những điều đã học vào thực tiễn cuộc sống.

b) Nội dung – Tổ chức thực hiện:

1/ Em hãy vẽ một bức tranh mang thông điệp yêu thương con người để giới thiệu với bạn bè và thầy cô.

- GV hướng dẫn HS về nhà vẽ một bức tranh mang thông điệp yêu thương con người.
- GV hướng dẫn HS tổ chức trưng bày tranh vẽ ở lớp học và yêu cầu HS thuyết trình, chia sẻ ý nghĩa của bức tranh đó với các bạn trong lớp.

2/ Em hãy lập và thực hiện kế hoạch giúp đỡ một bạn có hoàn cảnh khó khăn trong lớp, trường hoặc ở địa phương.

- GV hướng dẫn HS thực hiện hoạt động này ở nhà nếu thời gian trên lớp không đủ và viết báo cáo nộp vào buổi học ngày hôm sau. Hoặc cũng có thể giao bài tập vận dụng này theo nhóm HS.

- GV đặt câu hỏi cho HS để các em chia sẻ về kế hoạch giúp đỡ một bạn có hoàn cảnh khó khăn trong lớp, trường hoặc ở địa phương như:

+ Mục tiêu của kế hoạch là gì?

+ Xác định điều kiện như thế nào là bạn có hoàn cảnh khó khăn cần giúp đỡ?

- + Thời gian giúp đỡ là khi nào?
- + Các việc làm cụ thể để giúp đỡ là gì?...

GV cùng HS chốt lại những nội dung chính của bản kế hoạch nên có và cách thực hiện.

KẾ HOẠCH			
Mục tiêu	Họ tên HS cần giúp đỡ	Thời gian thực hiện	Các việc làm cụ thể

Gợi ý: Để phát huy tính sáng tạo của HS, GV nên gợi ý HS nghĩ ra nhiều tình huống khác nhau với nhiều cách xử lý khác nhau để đóng vai. Sau đó, HS và GV cùng phân tích để lựa chọn cách xử lý tốt nhất trong từng tình huống cụ thể.

- Phần chốt nội dung kiến thức: Kết thúc hoạt động Khám phá, GV yêu cầu HS nhắc lại nội dung bài học và tổng kết nhằm giúp HS ghi nhớ các chuẩn kiến thức, chuẩn hành vi.
- Cuối mỗi bài học là định hướng đánh giá. Qua hỏi – đáp và quan sát thái độ, hành động của HS để đánh giá trên các mức: Hoàn thành tốt; Hoàn thành; Chưa hoàn thành.